

Število opravljenih pregledov in uslug v ambulantno-polikliničnih ustanovah in število bolniških dni

	(v tisočih)			
	1954	1955	1956	1957
Pregledi in usluge	33.614	39.759	46.000	50.300
Bolniški dnevi	13.086	14.454	15.080	15.690

Število otrok, za katere izplačujejo dodatek, in število užiivalcev invalidnin in pokojnin

	1954	1955	1956	1957
Otroci	1.556.000	1.639.000	1.655.000	1.706.000
Invalidnine in pokojnine	397.000	428.000	461.000	490.000

(Nadaljevanje z 12. strani)

Novo obračunavanje uslug, ki ga izvaja del teh ustanov, je vsekakor korak naprej v tej smeri. Ljudski odbori doslej niso popolnoma oblikovali niti strokovne kontrole nad delom zdravstvenih ustanov. Seveda vpliva to tudi na učinkovitost zaščite zavarovancev in na racionalno trošenje skladov.

Pri izvajanju invalidsko pokojninskega zavarovanja je praksa posameznih zavodov zelo različna, pogosto pa so nekateri postopki tudi nezakoniti. To povzroča ali škodo skladom ali pa okrne pravice zavarovancev. Pri prekomernem trošenju skladov še bolj pride do izraza različno uporabljane pravnih norm v pokojninskem zavarovanju in v precejšnji meri nesodobna ocena delovne sposobnosti. Ta pojav spravlja v negotovost uresničenje tudi tistih možnosti, ki jih sedanji sistem invalidskega zavarovanja nudi, in povzroča skupnosti znatno škodo.

Izdatke za otroške dodatke smo zmanjšali v l. 1956 za 4,8 milijarde dinarjev, in to na račun tistih zavarovancev, ki imajo še druge dohodke za vzdrževanje otrok. To smo dosegli s spremembo cenusa, ki služi za osnovo za nadaljnje pravice na

trilo nad plačevanjem prispevkov za socialno zavarovanje. Z revizijo je bilo ugotovljeno, da si določeni zavezanci prizadevajo, da bi se izognili, ali pa da bi vsaj odložili plačilo prispevkov.

Ugotovitve, ki so lahko koristne

Naj začnemo pri plačevanju prispevkov. Neredno obračunavanje pripelje do dolgovanja znatnih vsot skladom socialnega zavarovanja. Tako so v Zagrebu samo pri nekaj pregledanih podjetjih ugotovili zaostanek v višini okrog 95 milijonov dinarjev, na Reki 14 milijonov, v Zadru 38, v Pulju 20, v Bosni in Hercegovini 93 milijonov itd.

Podatki statistične službe Zveznega zavoda za socialno zavarovanje kažejo, da rastejo cene pregledov zavarovancev hitreje od njihovega števila in od delovnih ur zdravnikov v ambulantno poliklinični mreži. Podobno je stanje tudi glede cen bolniških uslug. Prav tako je bilo ugotovljeno, da izostanki z dela upadajo. Porast števila invalidov je v primerjavi z nanovo zaposlenimi aktivnimi zavarovanci in starostnimi upokojevcimi zelo velik. Pri mnogih zavarovancih pogosto opazamo znatno zmanjšanje delovne sposobnosti. Mislijo, da ocena invalidnosti in ukrepi za rehabilitacijo in zaposlitev ta-

kih oseb ne bazirajo na veljavnih predpisih. O tem pričajo tudi mnogi primeri, ko se invalidski upokojevcimi sami zaposlijo in celo odpovejo invalidskim pokojninam. To se dogaja zato, ker proglasimo trajno nesposobnost prej, preden podvzamemo učinkovito zdravljenje.

To so vprašanja, za katera mislimo, da so v vsej problematiki socialnega zavarovanja bolj pomembna. Jasno je, da daje skupnost velika sredstva za zavarovanje delovnih ljudi, hkrati pa je tudi zelo zainteresirana za trošenje teh sredstev in za morebitne prihranke. Organe družbenega upravljanja morajo na tem zelo važnem in občutljivem področju voditi osnovna načela: čim boljša in čim bolj učinkovita zaščita ob čim manjših stroških. Samo tako bomo dosegli, da bo tudi vsak naš zavarovavec skrbel za pravilno trošenje teh skladov. B. S.

Izdatki socialnega zavarovanja v primerjavi z narodnim dohodkom v letu 1953

(V odstotkih)

Jugoslavija	9,4
Avstrija	11,0
Belgija	8,8
Francija	8,3
Zah. Nemčija	10,1
Italija	8,1
Nizozemska	5,8
Norveška	2,9
Švedska	6,0
Švica	3,5
Vel. Britanija	4,0
Japonska	2,0
Finska	7,7

Splošna pripomba: Vse podatke v tej rubriki je dala na razpolago statistična služba Zveznega zavoda za socialno zavarovanje. Podatki za leto 1957 pomenijo planirane številke Zveznega zavoda za socialno zavarovanje.

Dohodki socialnega zavarovanja po posebnih stopnjah

(od podjetij, v katerih je velik odstotek bolezenskih dopustov, slaba higiensko-tehnična zaščita itd.)

(V milijonih dinarjev)

1955	1.660
1956	3.430
1957	3.900

otroški dodatek. Na tem področju ostane še naloga sprostiti postopek in način izdajanja dokumentov in okrepiti kontrolo nad izplačevanjem dodatkov.

Znatna sredstva za preventivo ostajajo neizkoriščena, ne napravijo se potrebni ukrepi, vse to pa škodi zdravju zavarovancev in povečuje izdatke za njihovo zdravljenje. Tu bi bilo treba predvsem določiti prvenstvene naloge.

Prav tako je treba okrepiti tudi kon-

Odstotek dnevno odsotnih

1954	4,3
1955	4,0
1956	4,0
1957	3,9

Olajšanje položaja zaposlene ženske

Kaj so v tem pogledu napravili v Beogradu

Na svojem zadnjem zasedanju je zvezna ljudska skupščina ob sprejemu resolucije o načelih stanovanjske zakonodaje posebno vztrajala na bodoči vlogi stanovanjskih skupnosti. Ob tej priložnosti je bilo rečeno, da morajo stanovanjske skupnosti in hišni sveti imeti važno vlogo v nadaljnjem osvobajanju ženske od pritiska zaostalega gospodinjstva z ustvarjanjem — s pomočjo komun — raznih oblik otroških vrtcev in podobnih ustanov, skupnih pralnic in drugih uslužbosti ustanov itd.

Jasno je, da take naloge ni mogoče izvesti preko noči. Treba je iti postopno s smotrom, da rešujemo mnoge probleme z angažiranjem večjega števila ljudi in s čim cenejšimi sredstvi. Sprejeto je bilo stališče da morajo komune pri vsem tem delu pomagati organom upravljanja.

Na tem področju je vrsta problemov, ki bi jih bilo mogoče s tesnejšim sodelovanjem državljanov, z neko vrsto samopomoči, uspešno reševati. V večjih mestih in industrijskih krajih je resno vprašanje, kam spravljati otroke zaposlenih staršev med delovnim časom. Doslej smo

to reševali z graditvijo dragih otroških domov, dnevnih domov, vrtcev itd. Prav tako pereč je tudi problem pralnic, servisov za razne usluge in podobno, kar bi prispevalo, da bi bile ženske rešene določenih bremen. Ni dvoma, da je to delna dolžnost tudi stanovanjskih skupnosti in hišnih svetov, seveda ob pomoči komune in državljanov.

Kakšno je stanje v Beogradu

Navedli bomo najprej nekaj dejstev, ki jasno kažejo, da ženska zaradi dvojne naloge (tako na delovnem mestu in v družini) ni sposobna posvetiti dovolj pozornosti svojemu širokovnemu in kulturnemu razvoju, prav tako pa nima dovolj časa za sodelovanje pri delu družbenih organizacij. Od 152.673 zaposlenih oseb je v gospodarstvu Beograda 37.587 žensk, kar znaša 25 %. Delež žensk v družbenih organizacijah pa je skoraj redno še manjši. Takole je to v številkah:

(Nadaljevanje na 14. strani)

	Število žensk	% vsega članstva
Delavski sveti	1.867	17
Upravni odbori		
zdravstvenih ustanov	179	30
Šolski odbori	417	51
Stanovanjske skupnosti	144	11
Hišni sveti	9.252	28
Športne organizacije	1.700	10
Sindikalne organizacije	2.864	29

Tu je treba povedati še to, da je v vsem Beogradu na seminarjih za splošno, ekonomsko in strokovno izobraževanje samo 1.376 žensk. Žensk-ljudskih odborov je v mestnem odboru 19, v občinah pa 73. V svetih mestnega ljudskega odbora je samo 9 žensk, v občinskih svetih pa 355.

Ni dvoma; da poudarjajo vsi ti podatki veliko resnost problema zaposlene ženske.

O servisih in ustanovah za pomoč gospodinjstvu

Lani in letos je bilo v Beogradu veliko naporov, da bi organizirali nekaj ustanov, ki bi olajšale dvojno breme zaposleni ženski. Ljudski odbor je določil sredstva za nekateri podjetja, ki lahko z majhnimi izdatki razširijo svoje zmogljivosti in zaposlijo več žensk. Posamezna podjetja (krojarska zadruga »Balkan«, nato »Vojvodina« in druga) so se že javila in prosijo za sredstva, da bi povečala zmogljivosti in sprejela na delo določeno število žensk. Na nujnost take akcije opozarja tudi dejstvo, da je pri biroju za posredovanje dela v Beogradu skoraj stalno na spisku 5.000 nezaposlenih žensk, predvsem nižjih kvalifikacij.

Beograjski ljudski odbor je dal nekaj sredstev za opremo uslužnostnih servisov. Tu gre za pralnice, likalnice, restavracije in podobno. Letos bo v odpiranje popodobnih ustanov vloženi še več sredstev.

Danes delajo v Beogradu štirje popolni servisi za gospodinjske usluge, ki delno ali popolnoma zadovoljujejo potrebe nad 10.000 gospodinjstev. V teh servisih je zaposlenih 370 žensk — delavk. Razen tega delajo številne ženske razna dela za te servise tudi po svojih domovih. V Beogradu je še nekaj manjših delavnic, ki opravljajo razne gospodinjske posle. Če upoštevamo tudi te, se število servisov dvigne na 10.

Kot osnovni ožitek glede servisov za pomoč gospodinjstvom v Beogradu je mogoče poudariti njihovo pretirano osredotočenost v središču mesta. Štirje največji servisi so v Starem Gradu, Skadarliji, Paliluli in na Terazijah. Mnenja smo, da bi jih moralo biti še več prav v bolj oddaljenih delih mesta.

Za namestitve otrok zaposlenih staršev deluje v Beogradu 28 dnevnih domov in pet zabavišč. Jasno je, da tako majhno število otroških ustanov ne pomeni rešitve problema. Računajo, da najde prostor v teh ustanovah samo vsak petnajsti predšolski otrok. Vzrok je precej visoka cena, ki jo morajo plačati roditelji.

V zadnjem času so po beograjskih podjetjih odprli 45 restavracij, 25 kantin in mlečno kuhinjo, v kateri se hrani okrog 10.000 delavcev in uslužbencev, kar pomeni vsak četrti izmed zaposlenih v

teh podjetjih. Na tem področju mnogo več koristi 106 restavracij, ki pripravljajo ceneno hrano za 33.000 delavcev in uslužbencev.

Iz vsega tega, kar smo povedali, izhaja, da je Beogradu potrebnih mnogo več servisov, ki nudijo svoje usluge gospodinjstvom, nato več ustanov za otro-

Ob prepovedi nočnega dela žensk

Z odločbo zveznega izvršnega sveta iz lanskega maja je prepovedano nočno delo žensk v industriji in gradbeništvu. Dejansko je ženskam v industriji prepovedano, da delajo v tretjih izmenah ali sedem ur v času od 10. zvečer do 5. zjutraj, od 11. zvečer do 6. zjutraj ali od polnoči do 7. zjutraj. Zvezni izvršni svet je upošteval težave, na katere bomo naleteli ob uveljavljanju odločbe o prepovedi nočnega dela žensk, zato je bil tudi določen rok leto dni za prilagoditev poslovanja podjetij določbam odločbe. Nekatera podjetja so takoj po objavi odločbe začela postopno iskati druga delovna mesta za ženske, ki so delale v nočnih izmenah, in jim je uspelo v znatni meri ali v celoti izvesti predpise odločbe. To je bilo na primer storjeno v podjetju »Rade Končar«, kjer je prej delalo ponoči 157 žensk. Toda ni mogoče reči, da so se lotili organi delavskega samoupravljanja, sindikalne organizacije in niti organi dela v vseh podjetjih, kjer delajo ženske v nočnih izmenah, pravočasno in kakor bi bilo potrebno reševanja tega problema. To dokazuje tudi dejstvo, da je danes, ko nas od roka za izvedbo prepovedi nočnega dela žensk v industriji ločijo le trije meseci, določeno število podjetij, ki sploh niso začela proučevati tega problema in čakajo na 1. julij letošnjega leta, to je skrajni rok, ko dobi prepoved veljavo, da bi potem zahtevala izločitev svojega podjetja iz prepovedi nočnega dela žensk (na temelju 2. točke pod 3. odločbe) ali pa da bodo v skrajni liniji obvestila pristojne organe, da bodo »morala odpustiti« ženske, ki delajo ponoči.

Med drugim se je pričakovalo in bi tako tudi moralo biti, da bo uveljavljanje odločbe služilo tudi kot spodbuda za reševanje važnega vprašanja pravilne zaposlitve žensk. Kljub temu pa s problemom zaposlitve in pravičnega odnosa do zaposlenih žensk ne moremo biti zadovoljni. Malo je na primer ljudskih odborov, ki so na svojih sejah razpravljali o vprašanju zaposlitve žensk v zvezi s prepovedjo nočnega dela. Niti vsi organi delavskega samoupravljanja niso tega vprašanja postavljali na svojih sestankih kot eno izmed najbolj važnih, niti niso zahtevali pomoči oblastnih organov pri njegovem reševanju.

Po drugi strani pa je praksa pokazala, kakor na primer v Varaždinu, Beogradu in drugih krajih, kjer so sindikalni sveti ali ljudski odbori organizirali posebno komisijo, ki je na svojem ozemlju na različne načine reševala to vprašanje (sestanki z direktorji zainteresiranih podjetij, z biroji za posredovanje dela, zastopniki sindikalnih podružnic in delavskega samoupravljanja, organi dela in podobno), da uspeh ni izostal in da je bilo nočno delo žensk v številnih podjetjih pravilno rešeno. Tako skupno reševanje vprašanja dela žensk v nočnih izmenah v okviru ljudskega odbora je posebno važno v rudarskih revirih, kjer so možnosti za zaposlitev žensk izven rudnika zelo omejene. Naslednji primer pa kaže, da je mogoče rešiti tudi tak problem: v nekem rudarskem revirju so or-

ke, dijaških kuhinj in podobno. Prav tako bi se morala podjetja bolj usmeriti k proizvodnji cenenejših naprav za gospodinjstva. Vse to lahko ob večjem angažiranju stanovskih skupnosti, hišnih svetov in komun precej prispeva, da bo mogla zaposlena ženska bolj kakor doslej izpolnjevati vse svoje dolžnosti. S. B.

organizirali delavnico, v kateri so ženske privučili izdelovanja drobnih kovinskih predmetov, ki jih potrebuje trgovinska mreža, a jih industrijsko ne izdelujemo. So še drugi zgledi, kako rešiti problem zaposlitve žensk v zvezi s prepovedjo nočnega dela. Tako so v Gospiću odprli kartonažno delavnico, v mnogih krajih pa je prišlo do ustanavljanja raznih servisnih delavnic. V Ljubljani so za invalide in za druge delavce z zmanjšano delovno sposobnostjo odprli delavnico — podjetje, v katerem izdelujejo razne predmete za trgovinsko mrežo (prebirajo in sortirajo sadje, čistijo orehe, izdelujejo embalažo in podobno). Tudi zgled Ljubljane kaže na eno izmed možnosti, ki se je lahko poslužimo pri reševanju zaposlitve žensk.

Rok treh mesecev za popolno izvedbo odločbe ni dolg. S prizadevanjem pa je mogoče tudi v tem kratkem času marsikaj doseči. Nikar ne pričakujemo, da bodo nekatera podjetja izvzeta od izvajanja odločbe, razen v zares opravičenem primeru. To bi se predvsem nanašalo na tekstilno industrijo, kjer zelo zaostajamo v proizvodnji na prebivalca in kjer bo kljub znatnim investicijam potrebno, da se dela v treh izmenah.

Saša Djuranović-Janda

OBČINE IN SLUŽBA ZA POSREDOVANJE DELA

Po evidenci biroja za posredovanje dela je v okrajih Pulj, Reka, Zadar, Šibenik, Split in Dubrovnik okrog 3000 začasno nezaposlenih pomorščakov. Vendar ti podatki ne ustrezajo stvarnemu stanju. Biroji štejejo v kategorijo pomorščakov tudi tiste, ki imajo samo toliko zveze s pomorstvom, da si želijo, da bi pluli, nimajo pa nobene strokovne izobrazbe, niti niso doslej delali v tej stroki. Od teh tri tisoč evidentiranih je okrog 2500 mladih ljudi, ki niso doslej nikoli pluli.

Biroji imajo stalno v evidenci tudi tiste, ki jim je bila ponujena namestitve na ladjah »Jadrolinija« ali v podjetjih »Bager« in »Brodospas«, kar so odklonili, ker želijo delati samo na prekoceanskih ladjah.

Evidenco nezaposlenih obremenjuje tudi to, da vanje redno vnašajo tudi osebe, ki so se prijavile samo enkrat ali dvakrat. Pregled, ki so ga opravili v tej smeri v reškem biroju, je pokazal, da se redno prijavlja le okrog 500 oseb od 1200, kolikor jih je evidentiranih. Tako se je dogajalo na Reki, v Splitu in v Dubrovniku, da so zahtevala podjetja od biroja kvalificirano delovno silo, ki jim jo je ta ponujal v svojih poročilih, ugotovilo pa se je, da je ni, ker je imel biro v evidenci tudi tiste ljudi, ki so bili že zaposleni.

Nedavno je bila služba posredovanja dela reorganizirana in so operativne posle prenesli na občine. Pričakujejo, da bo to omogočilo, da se bo ta služba bolj približala zainteresiranim osebam in da bodo problem nezaposlenosti reševali z izkoriščanjem vseh lokalnih možnosti bolj učinkovito. S.